

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2

วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วิถีชีวิตริมน้ำของประชาชนตลาดน้ำวัดตลิ่งชันเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เขตตลิ่งชัน จังหวัดกรุงเทพมหานคร

อมรรัตน์ พลอยมุกดา

สาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมการสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา,

e-mail : amonrad_mai@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เพื่อค้นหาวิถีชีวิตริมน้ำของประชาชนตลาดน้ำวัดตลิ่งชันในด้านการดำรงชีวิต บริบททางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม โดยการสัมภาษณ์ประชาชนและผู้นำขับเคลื่อนตลาดน้ำจำนวน 30 คน พบว่า การดำรงชีวิตตามวิถีของประชาชนตลาดน้ำวัดตลิ่งชันมีความเป็นอยู่ ด้านเศรษฐกิจ มีตลาดน้ำและสินค้า/ของที่ระลึกที่เกิดจากหัตถกรรมท้องถิ่น สาธิตการปรุงอาหารท้องถิ่นโดยนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม ส่วนด้านสังคม รูปแบบการเป็นอยู่กันแบบชุมชนริมน้ำคงเป็นความดั้งเดิมของบ้านเรือนในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง อยุธยา อยุธยาคูเมือง อยุธยาคูเมือง มีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน และด้านวัฒนธรรม มีการจัดกิจกรรมความเป็นประเพณีไทย เช่น งานลอยกระทง สงกรานต์ ชักพระ เป็นต้น มีการแสดงศิลปะพื้นบ้านและเปิดเพลงย้อนยุคการพัฒนาทางด้านสังคมและมนุษย์อันเป็นผลเกี่ยวกับวัฒนธรรม รวมถึงด้านสิ่งแวดล้อม ยังคงเป็นตลาดน้ำ, คลอง การมีส่วนร่วมรักษารณรงค์รักษาความสะอาดความเป็นระเบียบของตลาดน้ำวัดตลิ่งชันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตริมน้ำโดยไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง นอกจากนี้ผู้นำยังระบุว่าในพื้นที่ยังมีการจัดกิจกรรมอย่างยั่งยืนในกับคนในชุมชนมีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน ซึ่งการดำเนินการต่าง ๆ ประชาคมตลาดน้ำวัดตลิ่งชันให้ความสนใจเป็นหลักในการทำกิจกรรม ส่วนสำนักงานเขตตลิ่งชันเป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : วิถีชีวิตริมน้ำ, ตลาดน้ำวัดตลิ่งชัน, การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2

วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

WATERFRONT LIFESTYLE OF TALING CHAN FLOATING MARKET FOR SUSTAINABLE TOURISM IN TALING CHAN DISTRICT BANGKOK

AMONRAT PLOYMUUKDA

Branch Social Development under the Faculty of Humanities and Social Sciences;

E-mail : amonrad_mai@hotmail.com

Abstract

This study was to find a waterfront lifestyle of the people living in the Taling Chan Floating market. Environmental, economic, cultural and social context by interviewing people and leaders of 30 people found that market-driven life by way of a public market in Taling Chan Floating Market is located on the economy and product / gift from a local craft. Cooking demonstrations by local tourists are involved. The social The format is the same as the traditional waterfront community of homes in communities near good gracious hospitality of the people in the community help each other. And cultural The event is a traditional ceremony in Thailand Songkran festival, such as the arts and folk music revival, the development of human society and culture as a result. Including environmental Is still floating, Canal engagement campaign to maintain the cleanliness and orderliness of the Taling Chan Floating market environment and waterfront lifestyle without throwing garbage into rivers. In addition, they stated that in the event of a sustained with people in the community involved with each other. The action of the international community temple Taling Chan floating market is mainly interested in the activities. The Taling Chan district office is an agency that provides support and promote sustainable tourism.

Keywords : Waterfront lifestyle, Taling Chan floating market measure, The sustainable tourism

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2

วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 บ่งชี้ในพันธกิจที่ 2 ระบุว่า พัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณธรรม เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สถาบันทางสังคมและชุมชนท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็ง สามารถปรับตัว รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554: 8) นั้นหมายความว่า เป้าหมายที่สำคัญยังคงเป็นการให้ความสำคัญกับ “คน” “ท้องถิ่น” ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนอยู่ช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การสร้างจิตสำนึกของคนมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น เพราะจิตสำนึกเป็นสิ่งที่ปลูกฝังกันมายาวนานต้องใช้ช่วงเวลาหลายสิบปีที่เกิดขึ้นได้ เช่น จิตสำนึกท้องถิ่น จิตสำนึกการรักษาประเพณี จิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จิตสำนึกรักคุณธรรม เป็นต้น ดังนั้นการสร้างจิตสำนึกจึงมีการปลูกฝังกันมาตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2559: 1) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระแสการท่องเที่ยวในโลกมีทิศทางที่ดีขึ้นจากข้อมูลการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : UNWTO) รัฐบาลจึงกำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 ขึ้นเพื่อเป็นการรองรับนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่นับวันจะมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นการพัฒนาที่รัฐบาลได้สร้างความตระหนักและความสำคัญประเด็นหนึ่งที่สามารถสร้างทั้งรายได้และความเข้มแข็งให้กับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น นั่นคือการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยการทุนสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนขับเคลื่อนและส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในการท่องเที่ยว ยังส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในเชิงบวกอย่างเป็นรูปธรรม เช่น เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ ทำให้มีการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศอย่างรวดเร็วและทั่วถึง สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนในท้องถิ่น และคนไม่ท้องถิ่นฐานไปทำงานที่อื่น ๆ ซึ่งการนำทุนทางสังคม เกิดจากการรวมตัวของ ร่วมคิด ร่วมทำ บนฐานของความไว้วางใจ เชื่อใจ สายใยผูกพันและวัฒนธรรมที่ฝังงอกของสังคมไทยผ่านระบบความสัมพันธ์ที่มีการผสมผสานในลักษณะเครือข่ายขององค์ประกอบหลัก ได้แก่ คน สถาบัน วัฒนธรรม และองค์ความรู้ ซึ่งจะเกิดเป็นพลังในชุมชนและสังคม (สุวรรณี คำมั่น และคณะ, 2551: 5) ซึ่งสอดคล้องกับกลยุทธ์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในปิงบประมาณ พ.ศ. 2557 ระบุว่า อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ภูมิทัศน์ทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว อนุรักษ์และฟื้นฟู ทรัพยากรการท่องเที่ยว พัฒนาและส่งเสริมความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวให้ได้เกณฑ์มาตรฐาน และพัฒนาและส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์และอัตลักษณ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น (แผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2557 สำนักงานเขตตลิ่งชัน, 2557: 19) เมื่อพื้นที่ตลาดน้ำวัดตลิ่งชันกำลังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและมีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมาก ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ขาดการกำหนดทิศทางในการอนุรักษ์สิ่งที่ฝังงอกของรุ่นปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ไว้ให้กับรุ่นลูกหลาน ได้เรียนรู้ ขาดการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่ฝังงอกของท้องถิ่นไว้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จ้องพัฒนารูปแบบการสร้างจิตสำนึกร่วมกันของคนในพื้นที่เพื่อฟื้นฟู อนุรักษ์และส่งเสริมกิจกรรมดั้งเดิมที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวตลิ่งชันให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสามัคคีกันและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ร่วมกันจัดส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นของชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชนได้อย่างแท้จริง(ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2559: 3) ในปัจจุบันตลาดน้ำวัดตลิ่งชัน เพิ่งกำเนิดการเปิดตลาดเมื่อ 12 มกราคม 2556 เป็นตลาดที่มีภูมิภาคนาในเขตตลิ่งชันนำสินค้ามาจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว เปิดบริการทุกวันเสาร์-อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ตั้งแต่เวลา 09:00-17:00 น. ตลาดน้ำใจกลางเมืองกรุงเป็นตลาดน้ำ

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2

วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ วิถีชีวิตความเป็นมาของคนไทยแบบดั้งเดิม อยู่บริเวณหน้าสำนักงานเขตตลิ่งชันเป็นตลาดน้ำที่ยังคงวิถีชีวิตความเป็นริมน้ำลำคลองมีความสวยงามสดดงาม มีอากาศบริสุทธิ์ ที่ผสมผสานวิถีชีวิตริมน้ำของชาวบ้านกับธรรมชาติเอาไว้ได้อย่างลงตัวตั้งนั้นจากประเด็นที่สนใจที่จะศึกษาวิถีชีวิตริมน้ำตลาดน้ำวัดตลิ่งชัน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิถีชีวิตริมน้ำของประชาชนในตลาดน้ำวัดตลิ่งชัน เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กรุงเทพมหานคร

เนื้อเรื่อง/การทบทวนวรรณกรรม

คำว่า ชุมชน หมายถึง ถิ่นฐานที่อยู่ ของกลุ่มคน ถิ่นฐานนี้มีพื้นที่อ้างอิงได้ และกลุ่มคน นี้มีการอยู่อาศัยร่วมกัน มีการทำกิจกรรม เรียนรู้ ติดต่อสื่อสาร ร่วมมือและพึ่งพา อาศัยกัน มีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาประจำท้องถิ่น มีจิตวิญญาณและความผูกพันอยู่กับพื้นที่แห่งนั้น อยู่ภายใต้ปกครองเดียวกัน (สมสมัย เอียดคง, 2559: ออนไลน์) ส่วนเพคค์ ได้กล่าวต่างออกไปว่าชุมชนเป็นเพียง ปัจเจกชน ซึ่งเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่จะร่วมสุขร่วมทุกข์และเกื้อกูล โดยมองว่าชุมชนที่ดีนั้น ไม่ใช่เกิดขึ้นได้อย่างง่ายดาย หรือไม่ได้เกิดขึ้นและดำรงอยู่อย่างง่าย ได้ให้ความหมายของชุมชน ไว้ว่า ๆ เพราะชุมชนนั้นจะต้องมีเป้าหมายและการที่จะไปสู่เป้าหมายนั้นจะต้องหาหนทางด้วยการใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันด้วยความรักและสันติสุขเพื่อชุมชนนั้นจะสร้างความเป็นชุมชนได้อย่างสำเร็จ ความรู้สึกของสมาชิกในชุมชนนั้นรู้สึกว่าจะอบอุ่นและปลอดภัย(เพคค์, 2559: ออนไลน์) และยังสอดคล้องกับภาพในอดีตของชุมชนในเขตที่ราบลุ่ม ที่เป็นการผลิตแบบพออยู่พอกิน (Subsistence) คือผลิตเพื่ออยู่เพื่อกิน ในงานวิจัยเรื่อง ‘เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต’ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2533,น. 10) แสดงถึงวิถีชีวิตในด้านต่าง ๆ ของชุมชน โดยในด้านเศรษฐกิจ แสดงถึงเทคนิคการผลิตการใช้เครื่องมือพื้นบ้าน การผลิตแบบผสมผสานให้ได้มาซึ่งเครื่องอุปโภคบริโภคที่หลากหลาย ทั้งการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ การจัดการแรงงานที่มีจำกัด โดยมีการแลกเปลี่ยนแรงงานในชุมชน ด้านนิเวศวิทยา แสดงถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิตของธรรมชาติมาใช้ผลประโยชน์โดยตรง ซึ่งสร้างความผูกพันและแทรกตัวตลงไปในความอุปถัมภ์ของธรรมชาติ โดยมีความเชื่อเรื่องผี ทำพิธีกรรมต่าง ๆ เมื่อจะมีการทำอะไรกับธรรมชาติ ส่วนในด้านสังคม/วัฒนธรรม ยังแสดงถึงความร่วมมือร่วมใจในชุมชน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติและการผลิตทางวัฒนธรรม เช่น หัตถกรรม ดนตรี เป็นต้น รวมถึงแนวคิดของ ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด (2552: 16) ได้สรุปความหมายชุมชนได้ว่าชุมชนหมายถึงกลุ่มคนที่มารวมตัวกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีปฏิสัมพันธ์กัน มีแบบแผนแนวทางการปฏิบัติคล้ายคลึงกัน มีพื้นที่การตั้งถิ่นฐานที่ชัดเจนแน่นอน มีความรู้สึกว่าเป็นคนชุมชนเดียวกัน รวมถึงมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่รุ่นต่อ ๆ ไปด้วย ดังที่กล่าวมาข้างต้นพบว่า ชุมชนคือการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นโดยมีการปฏิสัมพันธ์ สื่อสารระหว่างกัน เพื่อให้เป็นการสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีวิถีการดำรงชีวิตไม่แตกต่างกันทำงานเป็นนิสัยกลายเป็น วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนั้น ๆ ทั้งนี้ชุมชนหมายถึง ความผูกพันของผู้คนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันการร้อยภูมิสังคมของคนให้เป็นหนึ่งเดียวกัน รวมถึงวิถีชีวิตชุมชนCommunity Way of Life) หมายถึงวิถีชีวิตชุมชนใดชุมชนหนึ่งมักมีความแตกต่างกันออกไปและเป็นที่ยอมรับถือปฏิบัติจนเคยชินของชุมชนนั้น ๆ ซึ่งปัจจัยแห่งความแตกต่างมักจะมาจากเชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และที่สำคัญที่สุดก็คือ

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2

วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วัฒนธรรม ซึ่งการศึกษาวิถีชีวิตชุมชนเพื่อให้เข้าใจจึงมีกรอบโดยทั่วไปในการศึกษาคือ ด้านสภาพพื้นฐานของชุมชน ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านวัฒนธรรม (ภูสิทธ์ ภูคำชะโนด, 2559: 5)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการสัมภาษณ์กับประชาชนริมน้ำที่ตลาดน้ำวัดตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน สำหรับเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อค้นหาข้อมูลบริบทสังคม วิถีชีวิตริมน้ำ กิจกรรมที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบันโดยสัมภาษณ์กับกลุ่มประธานชุมชน/ผู้นำชุมชน หรือคณะกรรมการชุมชนที่เป็นประชาชนเคารพนับถือ หรือผู้ขับเคลื่อนงานของตลาดน้ำ โดยการสัมภาษณ์ตั้งเกณฑ์ตามความเหมาะสมตามระยะเวลา ความสะดวกของผู้ใช้ในการให้ข้อมูล และงบประมาณ จำนวน 30 คนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจนและมีความสมบูรณ์ที่สุดในการวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลเชิงพรรณนาตามเนื้อหาที่ได้รับจากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

วิถีชีวิตริมน้ำของประชาชนตลาดน้ำวัดตลิ่งชันเมื่ออดีตพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่อาศัยอยู่ในตลาดน้ำวัดตลิ่งชันยังเป็นในลักษณะกลุ่มเกษตรกร มีการใช้น้ำในลำคลองเพื่อดำรงชีพ การสัญจร การประกอบอาชีพ รวมถึงทำกิจกรรมต่าง ๆ ในวิถีชีวิตริมน้ำอยู่ประจำได้แก่ การใช้คลองในการจัดกิจกรรมประเพณีและวัฒนธรรม เช่น ประเพณีลอยกระทง ชักพระ เป็นต้น การใช้คลองในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การรณรงค์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประชาชนในชุมชนตลาดน้ำวัดตลิ่งชันนั้นยังมีความพึงพอใจในการได้รับบริการต่าง ๆ อย่างดี เช่น การบริการการบริการน้ำประปา การบริการไฟฟ้า การบริการโทรศัพท์ การบริการด้านสุขภาพสุขอนามัย และพื้นที่ชุมชนมีความเหมาะสมเพียงพอต่อประชาชนที่อยู่อาศัย(ภูสิทธ์ ภูคำชะโนด, 2559) แต่ในปัจจุบันการท่องเที่ยวได้เข้าไปมีบทบาทในการร่วมพัฒนาเชิงพื้นที่ให้เป็นที่รองรับการท่องเที่ยวริมน้ำของเขตตลิ่งชัน จนมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวโดยเฉพาะวันเสาร์ วันอาทิตย์มีผู้เข้ามาท่องเที่ยวจำนวนมาก สามารถอธิบายวิถีชีวิตของประชาชนตลาดน้ำวัดตลิ่งชันได้ดังนี้

1) เศรษฐกิจ

ในปัจจุบันยังพบว่าประชาชนมีการนำผลิตผลของคนในชุมชน และผลผลิตในท้องถิ่นมาจำหน่ายและซื้อขายในตลาดน้ำ ตลาดบวมมากขึ้นเรื่อย ๆ จนเกิดมาเป็นตลาดน้ำ และภายในตลาดน้ำวัดตลิ่งชันยังเป็นตลาดน้ำที่มีวิถีชีวิตริมน้ำ การใช้น้ำในคลองเพื่อการค้าขาย ตลอดสองฝั่งคลองนั้นก็ยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตแบบริมน้ำ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยังคงใช้เรือเป็นพาหนะในการสัญจรไปมาหาสู่กัน การใช้คลองเพื่อการเกษตร เช่น สวนผัก สวนผลไม้ ๆ การใช้คลองน้ำเพื่อทำอาชีพเลี้ยงปลา เลี้ยงกุ้ง ๆ การใช้คลองยังชีพด้านเกษตรกรรม เช่นปลูกผัก ๆ จนเป็นการขยายกลายเป็นแหล่งเศรษฐกิจหนึ่งที่ตั้งรายได้แก่ชุมชน

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2

วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ภาพ 1-4 การค้าขายในเรือและบกที่ตลาดน้ำวัดตลิ่งชัน

2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม

สถาบันครอบครัวและวัดยังเป็นสถาบันสำคัญที่สะท้อนเชิงสังคมและวัฒนธรรมการสั่งสอนให้ลูกหลานได้มาทำกิจกรรมที่ตลาดน้ำในวันหยุด ในส่วนการสัมภาษณ์ยังพบว่าประชาชนยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ ที่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนาและเป็นจิตสำนึกที่ดี การใช้คลองในการประกอบพิธีกรรมและความเชื่อส่วนบุคคล เช่น การไหว้แม่ย่านางเรือ การใช้คลองน้ำในการจัดกิจกรรมประเพณีและวัฒนธรรม เช่น การลอยกระทง ชักพระ สงกรานต์ ฯ กิจกรรมริมน้ำหรือตามสายน้ำ ถ้ามีเด็ก ๆ เล่นน้ำ การทำพิธีกรรมตามความเชื่อ การใส่บาตรทำบุญตอนเช้า ทำบุญประเพณีต่าง ๆ นับเป็นการอนุรักษ์วิถีชีวิตริมน้ำให้ได้อย่างยั่งยืนได้

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ภาพ 5-6 กิจกรรมของครอบครัวในวันหยุด

ภาพ 7-8 กิจกรรมของชุมชนในเทศกาลจัดที่วัดตลิ่งชัน

3) สิ่งแวดล้อม

ประชาชนยังคงใช้ลำคลองในการสัญจร และค้าขายอยู่ในบางครอบครัว และยังใช้น้ำในการชะล้าง รดน้ำต้นไม้ อุปโภคในสิ่งที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ทำให้ประชาชนมีการช่วยเหลือกันในการรักษาสีน้ำเขียวในแม่น้ำและริมคลอง

ภาพ 9-10 ใช้เรือค้าขาย

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2

วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

อภิปรายผล

วิถีชีวิตริมน้ำของประชาชนตลาดน้ำวัดตลิ่งชัน เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พื้นที่ตลิ่งชันที่ยังมีความเด่นชัดของความเป็นตลาดน้ำและตลาดบกกันพอสมควร ซึ่งการเปิดตลาดในวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ มีการใช้ลากล่องในการสัญจร และบางครอบครัวอาศัยอยู่ริมน้ำยังอาศัยน้ำในการอุปโภค แต่ไม่มากแล้ว และมีกิจกรรมที่มีส่วนร่วมกัน ภายในพื้นที่ชุมชนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น กิจกรรมวันสงกรานต์ มีการลดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ มีกิจกรรมครอบครัวในวันหยุดด้วย และประชาชนยังคงมีจิตสำนึกในการไม่ทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำลำคลองและไม่ค่อยเห็นการทิ้งสิ่งของลงแม่น้ำลำคลองในพื้นที่ตลาดน้ำวัดตลิ่งชันเลย เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ นิกิจ พลายชุมชน (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวความคิดเชิงจริยธรรมและจิตสำนึกของประชาชนบริเวณสองฝั่งแม่น้ำนครชัยศรีที่มีต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและการลดมลพิษของแม่น้ำ พบว่า แนวความคิดเชิงจริยธรรมและจิตสำนึกของประชาชนบริเวณสองฝั่งแม่น้ำนครชัยศรีฯ โดยมีแนวความคิดที่ว่า “สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะทรัพยากรน้ำบริเวณลุ่มแม่น้ำนครชัยศรีเป็นของประชาชนทุกคนที่อาศัยอยู่บริเวณสองฝั่งจึงควรรักและหวงแหน” และโดยภาพรวมของงานวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของกุสิทธ์ ภูคำชะโนด (2559: 139-141) เรื่อง แนวทางการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของประชาชนตลาดน้ำสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ที่พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ริมน้ำคลองบางกอกน้อย และตามคลองที่สัญจรของตลาดน้ำ 5 ตลาดยังคงมีการใช้ลากล่องในการสัญจร และบางครอบครัวอาศัยอยู่ริมน้ำยังอาศัยน้ำในการอุปโภค ชำระล้างเครื่องมือทางการเกษตร หรือทำความสะอาดบ้าน ลานบ้าน ชักผ้า เป็นต้น ยังมีการหาปลาในลำคลองเช่นเดียวกัน แต่ไม่มากแล้ว และประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ภายในพื้นที่ชุมชนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น กิจกรรมวันมาฆบูชา กิจกรรมวันสงกรานต์กิจกรรมวันปีใหม่และกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติกิจกรรมวันเข้าพรรษาและกิจกรรมวันแม่ และวันพ่อซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมทางทำบุญ ส่งเสริมจิตใจ เป็นสำคัญการใช้คลองน้ำในการจัดกิจกรรมประเพณีและวัฒนธรรม เช่น การลอยกระทง ชักพระสงกรานต์ ฯ รวมถึงการใช้คลองในการประกอบพิธีกรรมและความเชื่อส่วนบุคคล เช่น การขอขมาแม่น้ำ หรือการไหว้แม่ย่านางเรือ เป็นต้น การรณรงค์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามคลองน้ำ การใช้น้ำในคลองเพื่อรดน้ำต้นไม้การให้อาหารปลาในคลองน้ำใกล้บ้าน ส่วนกิจกรรมที่ไม่เคยทำให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมเลย มีการปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา ได้แก่ การทิ้งขยะลงในแม่น้ำ การทิ้งเศษไม้ ปูน กระเบื้องลงในคลองน้ำ และการทิ้งน้ำเสียลงคลองน้ำ

ข้อเสนอแนะ

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนยังมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมสาธารณะอย่างน้อยอยู่ต้องสร้างภาคีเครือข่ายให้มากกว่านี้ ผู้นำตลาดต้องเปิดพื้นที่ให้ประชาชนจากทั้งในชุมชนและนอกชุมชนมาร่วมกิจกรรมค้าขายให้มากขึ้นเหมือนตลาดน้ำคลองลัดมะยม

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตริมน้ำของประชาชนตลาดน้ำวัดตลิ่งชัน เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานครสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากที่ปรึกษาบทความ ที่ทำให้บทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงสมบูรณ์ ทั้งนี้ต้องขอขอบพระคุณ ผศ.กุสิทธ์ ภูคำชะโนด ที่ปรึกษาบทความวิจัยและประชาชน และผู้นำชุมชน

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2

วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ในตลาดน้ำคลองลัดมะยม ขอขอบคุณสาขาวิชาการจัดการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2533). **เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต**. [Online]. ค้นวันที่ 14 พฤศจิกายน 2561 จาก <http://www.se-ed.com/product/เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต.asp?no=9789748991634>
- นิกิจ พลายนุ่ม. (2540). **การศึกษาแนวความคิดเชิงจริยธรรมและจิตสำนึกของประชาชนบริเวณสองฝั่งแม่น้ำนครชัยศรีที่มีต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและการลดมลพิษของแม่น้ำ**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ของสถาบันราชภัฏนครปฐม.
- เพคค์ (Peck,1987). **Building Community for the 21st Century**. ERIC Digest. [Online] ค้นวันที่30 ตุลาคม2561จาก<http://www.ericdigests.org/1992-2/21st.htm>
- ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด. (2552). **การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด. (2559). **แนวทางการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของประชาชนตลาดน้ำสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตตลิ่งชันกรุงเทพมหานคร(ผ่านข้อเสนอของวช.)**.
- ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด. (2559). **แนวทางการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนอาเซียนกรณีศึกษานครหลวงเวียงจันทน์สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ทุนมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด. (2559). **เศรษฐกิจสังคมตามแนวพระราชดำริ**. เอกสารประกอบการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีสาขาการจัดการนวัตกรรมสังคมมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (เย็บเล่ม)
- สมสมัย เอียดคง. (2559). **งานวิจัยในชุมชน**. [Online] ค้นวันที่30ตุลาคม2561จาก. Available from http://www.huso.tsu.ac.th/husojournal/somsmai_2551.pdf
- สำนักงานเขตตลิ่งชัน. (2557). **แผนปฏิบัติการราชการประจำปี.ศ. 2557**. [Online] ค้นวันที่30ตุลาคม2561 จาก<http://bangkok.go.th/upload/user/00000058/Aboutus/planmanual.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด (พ.ศ.2555-2559)**. กรุงเทพฯ :คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุวรรณี่ คำมั่นและคณะ. 2551. **ทุนทางสังคมกับการพัฒนาทุนมนุษย์**. การสัมมนาวิชาการประจำปี2551 เรื่อง สู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน กลุ่ม 3 ทุนมนุษย์. วันที่ 29-30 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ซิตี้จอมเทียน ชลบุรี.